

ZAŁĄCZNIK NR 69

do uchwały Nr XXXVII/113/2000
Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 4 lipca 2000 r.

UWARUNKOWANIA

wynikające ze stanu i funkcjonowania

ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO – SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA

Opracowanie:
Główny projektant studium-
mgr inż. arch. Anna RAIŃCZUK

RZESZÓW, 2009 R.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

OBSZARY TWORZĄCE SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA

Zasadniczy trzon systemu przyrodniczego miasta tworzy dolina rzeki Wisłok oraz doliny boczne jego dopływów.

Dla właściwego funkcjonowania i zachowania równowagi środowiska obszary te „wspomagane” są przez zieleni parkową, cmentarną, ogrody działkowe, krawędzie dolin, obszary zadrzewione i lasy.

Najistotniejszą rolę w tym systemie pełni dolina Wisłoka, jako korytarz ekologiczny o znaczeniu ponad regionalnym, łączącym obszary węzłowe o znaczeniu krajowym [ECONET – PL] jakim są obszar Pogórza Strzyżowsko – Dynowskiego i Mielecko – Kolbuszowsko – Głogowski oraz Brzozniański Obszar Chronionego Krajobrazu.

Są to obszary cechujące się wysokimi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi.

Tworzący główną oś systemu przyrodniczego miasta korytarz Wisłoka, zasilany i wspomagany jest korytarzami jego dopływów.

Cały ten układ spełnia ważną rolę w systemie przewietrzania miasta.

W Rzeszowie istniejący niegdyś naturalny ciąg dolin bocznych dopływów Wisłoka w lewobrzeżnej części miasta w wyniku procesów urbanizacyjnych został „przerwany”, na skutek skanalizowania potoków, zniwelowania, nadsypania i zabudowania ich dolin.

Odtworzenie tego systemu obecnie nie jest już możliwe.

Należy dążyć do tego aby przez odpowiednie kształtowanie układu przestrzennego zapewnić możliwie jak najkorzystniejsze warunki klimatyczno – aerosanitarnie w obszarze Śródmieścia.

Rolę systemu przyrodniczego w tym obszarze pełnią tereny zielone, (zieleni urządzona) – parki, skwery, place zielone, ogródki jordanowskie .

Obszary te nie tworzą ciągłego systemu, mają charakter „wysp”, które powinny dać początek układom lokalnym, osiedlowym.

Spełniają one istotną rolę w kształtowaniu mikroklimatu obszaru śródmieścia, które jest obszarem intensywnie zabudowanym o utrudnionych warunkach przewietrzania.

Funkcjonowanie korytarzy systemu przyrodniczego miasta uwarunkowane jest swobodną penetracją wiatrów w ich obrębie oraz zachowaniem obszarów generacji świeżego, nie zanieczyszczonego powietrza, położonych poza granicami miasta, z szczególnym uwzględnieniem terenów południowych i zachodnich, które stanowią obszary alimenterujące system przewietrzania miasta.

W organizmie miasta z uwagi na utrzymanie optymalnych warunków klimatycznych i aerosanitarnych, korytarze zasilające powinny pozostać ciągami niezabudowanymi, wzbogaconymi zielenią, z nienaruszoną siecią hydrograficzną.

Niektóre z korytarzy w części kształtowane są w oparciu o system komunikacyjny miasta (ul. Dąbrowskiego, ul. Staromiejska), konieczne jest zachowanie występującej roślinności i o ile to tylko będzie możliwe dążenie do zwiększenia jej powierzchni.

DANE OGÓLNE:

1. Ilość obszarów – 17
2. Powierzchnia łączna – 1915 ha
3. Kryteria określenia obszarów:

- a. rzeźba terenu
 - b. ekosystem wodny florystyczny
 - c. warunki topoklimatyczne
4. Zasady kwalifikacji terenów, których zadaniem jest wpływ i poprawa warunków bioklimatycznych i sanitarnych miasta i których główną funkcją jest funkcja przyrodnicza i klimatyczna.
- Tereny, które powinny pełnić rolę ciągów wentylacyjnych i powinny zostać wykluczone z zabudowania (korytarze zasilające, zlokalizowane w lewobrzeżnej części miasta).
 - Tereny pełniące rolę korytarzy klimatyczno – przyrodniczych, w obrębie których istnieje zabudowa mieszkaniowa:
 - należy wykluczyć jej dogęszczenie
 - wprowadzić ogrzewanie budynków ekologicznymi nośnikami energii.
 - Korytarz Wisłoka pełni funkcję ponadlokalną i jego funkcją główną powinna stać się funkcja klimatyczno – przyrodnicza i rekreacyjna:
 - tereny południowe miasta stanowią tereny atrakcyjne widokowo, o małokorzystnych warunkach dla zabudowy mieszkaniowej, ale o znacznych walorach przyrodniczych.
 - Zakaz zmniejszania powierzchni zieleni i dążenia do jej zwiększenia na terenie całego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów śródmieścia.

Korytarz Wisłoka odgrywa główną rolę w systemie ekologicznym i w systemie przewietrzania miasta.

Równocześnie są to jedyne tereny mogące pełnić funkcje terenów wypoczynku codziennego dla mieszkańców miasta.

Korytarz Wisłoka pod względem funkcjonalnym można podzielić na trzy części:

Pierwsza (**B₁**) o powierzchni **373,50 ha** obejmująca tereny doliny od południa ograniczone wyniesionym progiem Podgórze Rzeszowskiego do północnych granic miasta.

Konieczne jest wykluczenie spod zabudowy terenów zalewanych wodami Q₁.

- ochrona ostańca, ochrona starorzeczy,
- ochrona zachowanych fragmentów roślinności naturalnej i półnaturalnej (torfowisko, las Dębina),
- zakaz lokalizowania obiektów mogących pogorszyć stan środowiska przyrodniczego,
- zabudowę należy lokalizować po północnej stronie linii kolejowej, powinna być to zabudowa niska i ekstensywna.

Obszar B₂ o powierzchni 75,98ha.

Obejmuje dolinę Wisłoka od zapory do Kopca Konfederatów Barskich. Jest ona na znacznej przestrzeni wyraźnymi skarpami terasy nadzalewowej a na wysokości Pobitna od wschodu ogranicza ją wysoka skarpa wysoczyzny Podgórze, porozcinana przez wąwozy porośnięte przez pół naturalne i naturalne zespoły roślinne. Występuje tu jedyne na terenie miasta osuwisko.

Ta część doliny cechuje się dużymi walorami krajobrazowo – przyrodniczymi.

Od mostu w ciągu ulicy Lwowskiej do zapory na Wisłoku część prawobrzeżna doliny zajęta jest przez zielenią łągową i zielenią niską a w części ogródki działkowe (lokalizacja tymczasowa).

Natomiast część lewobrzeżna to urządzone tereny sportowe oraz tereny zieleni urządzonej (Park Kultury i Wypoczynku) oraz zieleń niska nieurządzona.

Ten fragment doliny Wisłoka to znaczne przewężenie łączące południową i północną część o znacznie rozleglejszej powierzchni.

Dlatego też w jego obrębie powinien obowiązywać zakaz wprowadzania jakiegokolwiek zabudowy.

Tereny te powinny zostać terenami otwartymi z wykorzystaniem ich dla celów rekreacyjno – wypoczynkowych.

Południowa część Wisłoka (**obszar B₃ o powierzchni 565,90ha**) ograniczona jest od strony zachodniej wysoką skarpą wierzchowiny lessowej, której fragment stanowi rezerwat „Lisia Góra”. Jest to skupisko cennego starodrzewu (10 dębów uznano za pomniki przyrody), stanowiącego pozostałości znacznego kompleksu leśnego wyciętego przy budowie zakładu WSK.

Prawobrzeżna strona doliny Wisłoka, stanowi płaskie, rozległe obniżenie, od wschodu ograniczone wyraźnym progiem Pogórza Dynowskiego.

Jest to teren o bardzo dobrych i dobrych glebach, stanowiący w pewnym stopniu zaplecze rolnicze i warzywnicze dla miasta. Część terenu zajmują łąki, na których zachowały się jeszcze stanowiska zimowita jesiennego.

W obszarze tym w rejonie pomiędzy ul. Sikorskiego a ul. Uroczą występuje podwyższony poziom wód gruntowych, na co wpływ ma wybudowany zalew na Wisłoku a także spowodowane przerywaniem rowów odwadniających przez coraz intensywniejsze przeznaczanie tych terenów pod zabudowę.

W południowej części tej strefy do Wisłoka uchodzi jego prawobrzeżny dopływ – Strug, rozcinając płaską powierzchnię terasy swymi głęboko wciętych meandrami, tworząc ciekawy krajobrazowo i przyrodniczo obszar, który predysponowany jest do utworzenia zespołu przyrodniczo – krajobrazowego.

Dolina Wisłoka odgrywa zasadniczą rolę w systemie przewietrzania miasta, a ponadto pełni również rolę korytarza ekologicznego dla szeregu gatunków roślin i zwierząt.

Szczególnie cennym terenem jest zalew na Wisłoku, który stał się miejscem dla licznych ptaków wodnych.

Dla niektórych z nich teren zalewu a dokładniej powstałe na nim przez procesy zamulenia wyspy stały się miejscem gniazdowania.

Obszar ten proponowany jest do objęcia ochroną i utworzenia użytku ekologicznego.

W tej części doliny Wisłoka wykluczane z pod zabudowy powinny być tereny znajdujące się w sąsiedztwie rzeki i zalewane wodami powodziowymi Q_{1%}.

Pozostałe tereny mogą być przeznaczone pod zabudowę niską, ekstensywną, na działkach o większej powierzchni, przy zachowaniu przeważającej powierzchni ekologicznie czynnej z zastosowaniem ekologicznych nośników energii dla ogrzania budynków.

Korytarzami zasilającymi o znaczeniu miejskim, których główną funkcją jest funkcja klimatyczna są doliny bocznych dopływów Wisłoka a także naturalne obniżenia i doliny nieckowate.

Obszary niezbędne do pełnienia funkcji przyrodniczo – klimatycznej

Nr 1 – powierzchnia 11,56ha

Obniżenie stanowiącej dolinę nieckowatą łączące tereny „otwarte” położone poza granicami miasta z doliną Wisłoka.

Nr 2 – powierzchnia 19,21ha

Naturalne obniżenie morfologiczne w obrębie terasy nadzalewowej Wisłoka, zasilające główny ciąg korytarza Wisłoka i pełniące rolę rynny spływu chłodnego powietrza.

Nr 3 - powierzchnia 30,15ha

Naturalne, obniżenie w obrębie dzielnicy Staromieście w znacznej części wykorzystywany przez ciąg główny komunikacyjny tej dzielnicy, spełniający przede wszystkim rolę głównego ciągu przewietrzającego.

Nr 4 - powierzchnia 83,30ha

Dolina dopływu bocznego Przyrwy, stosunkowo głęboko wcięta w lessowe podłoże Podgórze. Wraz z dolinami nieckowatymi stanowi ważny ciąg klimatyczny – zapewniający spływ chłodnego powietrza z terenów wyżej położonych a także odgrywa dużą rolę w systemie przewietrzania północnej części miasta.

Na znacznym odcinku ciąg ten ograniczony został przez procesy urbanizacyjne tylko do szerokości ciągu komunikacyjnego.

Nr 5 - powierzchnia 59,20ha

Dolina potoku i obecnie skanalizowanego oraz dolina nieckowata rozcinająca wierzchowinę lessową powiązana z otwartymi terenami rolnymi poza granicami miasta. Ciąg ten nie posiada powiązania z głównym ciągiem doliny Wisłoka. Na terenie śródmieścia jego przebieg poprzez prace polegające na zniwelowaniu i nadsypaniu został całkowicie zatarty.

Nr 6 – powierzchnia 18,6ha

Tereny zielone- zieleń urządzona oraz tereny zieleni nieurządzonej z przeznaczeniem pod zieleń, położone w obrębie zabudowy mieszkaniowej osiedla „Nowe Miasto”.

Niezbędne pozostawienie go jako terenu niezabudowanego, pełniącego funkcję biologiczną jak i wentylacyjną.

Nr 7 - powierzchnia 33,68ha

Dolina potoku Mikośka – od źródeł do ul. Witosa dolina ma naturalny charakter i spełnia rolę nie tylko ciągu klimatycznego a także przyrodniczego.

Natomiast na odcinku ulicy Witosa do ujścia została skanalizowana a dolina jej przekształcona, przez procesy urbanizacji. Na obszarze śródmieścia zasięg i przebieg doliny Mikośki obecnie jest już nie do odtworzenia.

Nr 8 i 9 – powierzchnia 84,94ha

Doliny nieckowate rozcinające powierzchnię lessową Podgórze Rzeszowskiego.

Odgrywające znaczną rolę w nawietrzaniu południowo – zachodniego fragmentu miasta.

Nr 10 – powierzchnia 99,10ha

Dolina potoku Młynówka, „wspomagana” przez kompleksy ogródków działkowych i park podworski.

Teren doliny Młynówki szczególnie na odcinku od granic miasta do ulicy Armii Krajowej stanowi obszar o znacznych walorach przyrodniczo – krajobrazowych.

Nr 11 – powierzchnia 60,60ha

Tereny „zielone” ogródków działkowych, ogródków przydomowych, oraz zieleni urządzonych i nie urządzonych, które powinny pozostać terenami „otwartymi”, zielonymi i

z wykorzystaniem tylko pod zieleni, dla poprawy warunków klimatycznych i standardów życia w tej części miasta.

Nr 12 – powierzchnia 13,00ha

Tereny zieleni nieurządzonej na obszarze osiedla Zimowit – w oparciu o ich powierzchnię należy ten teren przeznaczyć na tereny zielone i rekreacyjne osiedla.

Nr 13 – powierzchnia 50,78ha

Dolina potoku Zalesiańskiego – której oprócz roli klimatyczno – aerosanitarniej pełni rolę „łącznika”, wspomaga i zasila korytarz Wisłoka.

Teren A1 – powierzchnia 85,37ha

Są to tereny Pogórza Dynowskiego, charakteryzujące się urozmaiconym krajobrazem, z dużym udziałem powierzchni leśnych.

Wśród roślinności stwierdzono występowanie gatunków zagrożonych i rzadkich.

Teren ten cechuje się wysokimi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi i zaliczony został do obszarów węzłowych o znaczeniu regionalnym.

Teren A2 powierzchnia 250,10ha

Teren łąk, na którym zachowały się stanowiska zimowita jesiennego, pól uprawnych i ogródków działkowych, cechujący się różnorodnością ekosystemów i stanowiący obszar węzłowy o znaczeniu lokalnym – miejskim.

WNIOSKI DO KIERUNKÓW:

Równoległe z rozwojem Rzeszowa w oparciu o prognozy sektorowe i programy będzie postępować poprawa stanu środowiska, poprawa jakości życia mieszkańców i systematyczne zbliżanie się do parametrów zrównoważonego rozwoju.

Działania w sferze kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska naturalnego winny być prowadzone według zasady dążenia do spełnienia wszystkich obowiązujących wymagań prawnych w ścisłej współpracy z władzami zarządzającymi ochroną środowiska z uwzględnieniem ciągłego postępu w dziedzinie ochrony środowiska gdyż daje to szansę dla przetrwania przyszłych pokoleń.

System przyrodniczy Rzeszowa winien być spójny przestrzennie z systemem krajowym a działania w tym zakresie winny zmierzać do zachowania i powiększenia zasobów przyrodniczych między innymi poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki przestrzennej uwzględniającej w szczególności:

I. PODSYSTEM PRZYRODNICZY

- zapewnienie ochrony i maksymalne utrzymanie wszystkich rodzajów i obiektów przyrodniczych,
- tworzenie i wzbogacanie systemu przyrodniczego miasta,
- rekompozycję terenów zieleni wzdłuż Wisłoka z zachowaniem zasad ochrony przeciwpowodziowej,
- podejmowanie działań w kierunku powiększenia terenów zieleni urządzonej,
- powiększenia liczby obiektów objętych prawną ochroną przyrody,
- ograniczenie presji inwestorów na lokalizowanie się na obszarach cennych ekologicznie i w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
- ochronę i zapewnienie utrzymania istniejących obiektów przyrodniczych,
- rekultywację obszarów zdewastowanych i zniszczonych.

- podjęcie działań związanych z zagospodarowaniem powierzchni, których ochrona leży w interesie społecznym ze względów naukowych (projektowany ogród botaniczny, „ścieżka przyrodnicza im. Władysława Szafera”)
- aktywny udział stowarzyszeń Ochrony Środowiska „Zdrowych Miast Polskich”, Związku Komunalnego „WISŁOK” i innych stowarzyszeń w tworzeniu przestrzennych form ochrony przyrody i krajobrazu.

II. PODSYSTEM HYDROLOGICZNY

- kontynuację programu ochrony przeciwpowodziowej.
- postulowanie o podjęcie decyzji i rozstrzygnięć zmniejszających zagrożenia miasta między innymi poprzez prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej w dorzeczu Wisłoka powyżej zapory (zapobieganie wyrębom lasów i prowadzenie zalesień).
- zapobieganie zanieczyszczeniom wód Wisłoka i jego dopływów.
- zachowanie naturalnych odcinków koryta Wisłoka i jego dopływów bocznych
- opracowanie programów właściwego zagospodarowania wód powierzchniowych i podziemnych,

III. PODSYSTEM KLIMATYCZNY

- opracowanie średniookresowych programów w zakresie monitoringu i podejmowania działań zmierzających do ograniczania i redukcji zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery,
- wykorzystanie optymalnych rozwiązań w celu poprawy klimatu akustycznego,
- określenie standardów jakości środowiska i norm aerosanitarnych w okresie najbliższych lat.

IV. INNE ELEMENTY ŚRODOWISKA

- opracowanie programów gospodarowania odpadami komunalnymi i przemysłowymi i sposobu ich utylizacji,
- oczyszczalnia ścieków wraz ze strefą ochronną.
- opracowanie programów zagospodarowania złóż gazu.